LAUSUNTO

Helsinki 18.9.2020

HALLINTOVALIOKUNTA

Viite: Etäkuuleminen ja kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunta 18.9.2020 klo 11.15

Asia: HE 87/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta ja HE 114/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen (HE 87/2020 vp) täydentämisestä

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 220 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Työllisyyspalveluiden organisoitumismalli tulevaisuudessa tulisi ratkaista mahdollisimman pian, jotta päästään rakentamaan pitkäjänteisempää työllisyyspolitiikkaa.
- Kokeiluilla tulee olla selkeät tuloksellisuus- ja vaikuttavuustavoitteet. Myös palveluiden laatua tulee seurata.
- Kokeilualueiden henkilöstöresurssit tulee turvata henkilökohtaisen kohtaamisen mahdollistamiseksi.
- Välityömarkkinatoimijoiden rooli vaikeasti työllistyvien palveluissa tunnistettava ja turvattava myös kokeiluissa
- Kokeilujen suhde työkykyohjelmaan on tunnistettava

LAUSUNTO

SOSTE kannattaa tietyin edellytyksin annettuja esityksiä työllisyyden edistämisen kuntakokeiluista. Toivomme, että eduskunnan hallintovaliokunta ottaa lakiesitystä ja sen täydentämistä käsitellessään huomioon tässä lausunnossamme esitetyt seikat.

Haluamme huomauttaa, että esitysten valmistelussa ei ole noudatettu hyvää lainvalmistelutapaa. Alkuperäistä esitystä työllisyyden edistämisen kuntakokeiluista oli mahdollista kommentoida vain kuulemistilaisuudessa ja Otakantaa.fi -palvelun kautta. Täydentävästä esityksestä ei järjestetty lainkaan lausuntokierrosta.

Esitetyillä lakiehdotuksilla mahdollistettaisiin kuntakokeilujen aloittaminen. Kuten esityksessä todetaan, tämä on jo kolmas työllisyyden hoidon kuntakokeilu. Asiakkaiden kannalta työllisyyspalveluiden järjestäjätahon vaihtuminen parin vuoden välein on hämmentävää. **SOSTE toivoo, että työllisyyspalveluiden organisoitumismalli tulevaisuudessa saataisiin ratkaistua mahdollisimman pian ja päästäisiin rakentamaan pitkäjänteisempää työllisyyspolitiikkaa.**

Kuntakokeilun aloittaminen on viivästynyt jo pariin otteeseen. Monessa kunnassa ja kuntakokeilualueella ollaankin jo hyvin pitkällä valmisteluissa ja valmiita käynnistämään kokeilu heti kun siihen annetaan lupa. Tämä tekeekin mahdollisten muutosten tekemisen esityksiin hankalaksi.

Kokeiluille tulee määrittää selkeät tuloksellisuus- ja vaikuttavuustavoitteet

Kuntakokeilujen tuloksilla on merkitystä työllisyyspalveluiden vastuun siirtämisen valmistelussa. Esityksissä on tuotu esiin useita tavoitteita, joihin kokeiluilla pyritään. Kokeilujen aikaa on myös alkamassa useampia työllisyyden edistämiseen tähtäävää hanketta ja tointa kuten yksilöllisen työnhaun malli ja palkkatuen uudistaminen. Kuinka kuntakokeilujen vaikutukset voidaan erottaa muista toimista?

Kokeilut ovat alueellisesti ja henkilömäärältään hyvin laajoja. Vertailukelpoista tutkimusaineistoa on vaikea saada. Tähän onkin moni toimija, kuten Palkansaajien Tutkimuslaitos[i], kiinnittänyt huomiota. **Kokeiluille tulisikin määrittää selkeät tuloksellisuus- ja vaikuttavuustavoitteet.**

Palvelujen vaikuttavuuden mittaamista ja arviointia tulee myös kehittää siten, että palveluiden ja asiakasryhmien erilaiset tavoitteet ja tarpeet tulevat arvioinnissa huomioitua. Myös palveluiden laatua tulee seurata.

Henkilöstöresurssit tulee turvata

Yli puolet sosiaali- ja terveysjohtajista ja TE-johdosta sekä lähes kolme neljästä sosiaalityöntekijästä arvioi, että heidän alueellaan on asiakasryhmiä, jotka ovat vaarassa jäädä ilman tarvitsemiaan TE-palveluja. Yksi yleisimmin mainituista asiakasryhmistä on osatyökykyiset. (Sosiaalibarometri 2019[ii]) Työttömän tullessa palvelujen piiriin tulisi kiinnittää huomiota huolelliseen tilannekartoitukseen, jotta voitaisiin löytää ajoissa kunkin tilanteeseen sopiva tuen muoto. Tätä varten henkilökohtaiset tapaamiset jo varhaisessa vaiheessa olisivat tarpeen. Tämä olisi hyvä ottaa huomioon kokeiluissa.

Elokuun tietojen mukaan asiakkaita siirtyisi kokeiluihin yli 320 000 ja henkilöstöä n. 1250. **Kokeilualueiden henkilöstöresurssien turvaaminen henkilökohtaisen kohtaamisen mahdollistamiseksi on tärkeää.** Tämän on huomioinut myös Valtiovarainvaliokunta talousarviomietinnössään (VaVM 20/2019 vp[iii]) toteamalla, että kokeilulle tulee varmistaa riittävät henkilöstöresurssit.

Välityömarkkinatoimijoiden rooli vaikeasti työllistyvien palveluissa tunnistettava ja turvattava myös kokeiluissa

Vaikeasti työllistyvien palvelutarve on suurempi kuin työttömillä yleensä. Palveluiden on pystyttävä tukemaan ja lisäämään ihmisten työ- ja toimintakykyä sekä kehittämään heidän osaamistaan. Vaikeasti työllistyvien tukeminen edellyttääkin monialaisia palveluita ja usein laajaa ammattitaitoa vaativaa palveluohjausta. Palvelukokonaisuuteen sisältyy esimerkiksi

kuntoutusta, koulutusta, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita sekä työllistämispalveluita, kuten työvalmennusta.

Välityömarkkinatoimijoilla (järjestöillä, säätiöillä, sosiaalisilla yrityksillä ja kunnallisilla työpajoilla) on pitkä kokemus tarvelähtöisten työllisyyspalveluiden[iv] tuottamisesta. Erilaisilla palveluilla, jotka alkavat kynnyksettömistä palveluista ja etenevät intensiivisten sekä täsmäpalveluiden kautta työmarkkinapalveluihin, vastataan niihin tarpeisiin, jotka muuten jäisivät työllisyyspalveluiden kokonaisuudessa huomioimatta. Tietyille ihmisryhmille tarvittavaa tukea työmarkkinoilla toimimiseen on saatavilla lähes ainoastaan kolmannen sektorin tai kunnallisten työpajojen kautta. Esityksissä ei ole tunnistettu tätä roolia.

Kokeilujen suhde työkykyohjelmaan tunnistettava

Esityksissä ei ole huomioitu työkykyohjelman toimeenpanoa. Työkyvyn tuki tulevaisuuden sote-keskuksessa kokeiluhankkeet sekä tuetun työllistymisen menetelmät -hankkeet ovat oleellisia kokeilujen asiakasryhmille. **Kokeilujen suhde työkykyohjelmaan on tunnistettava ja otettava huomioon.**

---

[i] PT: Hallituksen kokeilulakiesitys ei mahdollista vaikutusten arviointia https://labour.fi/julkaisu/hallituksen-kokeilulaki-esitys-ei-mahdollista-vaikutusten-arviointia/
[ii] Sosiaalibarometri 2019, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki 2019 https://www.soste.fi/sosiaalibarometri/sosiaalibarometri-2019/
[iii] Valtiovarainvaliokunnan mietintö (VaVM 20/2019 vp) Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/TalousarvioMietinto/Sivut/VaVM_20+2019.aspx
[iv] Välityömarkkinat ja tarvelähtöiset työllisyyspalvelut, Välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmä, Helsinki 2019 https://www.soste.fi/valityomarkkinat-ja-tarvelahtoiset-tyollisyyspalvelut/